

**До Председателя
на Научното жури, определено със
Заповед № 337/29.05.2020 г.
на Ректора на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов**

РЕЦЕНЗИЯ

на

дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма
„Икономика и управление (аграрна икономика)“

**Автор на рецензията: Проф. д-р Любчо Варамезов, катедра „Индустиален
бизнес и предприемачество“ при СА „Д. А. Ценов“ – Свищов**

**Автор на дисертационния труд: Боряна Руменова Георгиева, редовен
докторант към катедра „Аграрна икономика“ при СА - Свищов**

**Тема на дисертационния труд: „Възможности и предизвикателства на
малкия бизнес в селските райони“**

**Основание за написване на становището: Заповед № 337/29.05.2020 г. на
Ректора на СА - Свищов, с която е утвърден съставът на Научното жури, както и
решение на Научното жури на своето първо заседание, проведено на 02.06.2020 г.**

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е в общ обем от 183 страници. В структурно отношение се състои от титулна страница и съдържание (2 с.), увод (4 с.), три глави (156 с.), заключение (4 с.), използвани източници (6 с.) и приложения (11 с.). Авторът използва широко извънтекстови компоненти (26 таблици, 31 фигури и 3 приложения), улесняващи читателя при възприемане идеите и съдържанието на

дисертационния труд. Броят на използваните източници е 101, от които 92 бр. на кирилица и 9 бр. на латиница.

Социално-икономическата роля на малкия бизнес е безспорна. Малкият бизнес допринася за икономическия просперитет чрез активното си участие в развитието на диверсифицирана стопанска структура, в изграждането на конкурентоспособна икономика, във възстановяването на преживяващи депресия региони, във балансирането на социалното напрежение, непрекъснато генерирайки нови работни места, в създаването на иновации, както и в изграждането на основата, върху която израстват големи компании и пр. Посочените социално-икономически приноси, ролята и значението на малкия бизнес за просперитета на нацията и икономиката, включително за развитието на селските райони, определят актуалността и значимостта на темата на рецензирания дисертационен труд.

Предмет на изследването са „възможностите и предизвикателствата за развитие на малкия бизнес в селските райони на Р. България“, а негов **обект** – малкият бизнес като важен фактор за съживяване и развитие на селските райони в България. **Целта** на дисертационния труд е въз основа на задълбочено проучване и тълкуване на съществуващи теоретични постановки да се формулират трудностите и предизвикателствата пред малкия бизнес и да се изведат основните възможности за неговото развитие в селските райони на Р. България. **Задачите** на изследването са добре формулирани и позволяват постигането на посочената цел.

Тезата на дисертационния труд е, че малкият бизнес е важен фактор за социално-икономическо укрепване на селските райони в Р. България и оказва положително въздействие върху процесите за постигане на устойчивото им развитие.

Изведени са и три **ограничения** на изследването. Първите две са напълно излишни, тъй като, предвид спецификата на темата, големите предприятия с персонал над 250 души и малкият бизнес в градските райони по подразбиране са извън обхвата на настоящето изследване.

Методологията на научното изследване интегрира традиционни, широко прилагани в научноизследователската работа научни подходи (исторически, дескриптивен, системен, процесен, структурен, функционален и др.) с разнообразни методи на изследване – корелационен анализ, многофакторен регресионен анализ, дисперсионен анализ, SWOT анализ, сравнителен анализ, индукция и дедукция, и др. Методическият инструментариум съответства на целите и задачите на изследването, а ползването му осигурява необходимата за провеждането на анализи и оценки информация, постигането на научноизследователската цел и доказването на тезата на дисертационния труд.

Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, за които ще стане по-късно реч, и е доказателство за притежаваните от автора теоретични знания и способности за провеждане на самостоятелни научни изследвания. Неговият вид и обем отговарят на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ППЗРАСРБ), а задължителната според ППЗРАСРБ декларация за оригиналност е поместена в автореферата на дисертационния труд.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Авторът е избрал структура на дисертационния труд с три основни части, като след края на всяка част прави съответните изводи и обобщения. Структурата на изложението е логически издържана и позволява последователното развитие на дисертационната идея и постигането на поставената научна цел. Глава първа има изцяло теоретичен характер. Авторът последователно и сравнително добре изяснява нормативната рамка, регламентираща малкия бизнес, различните дефиниции и класификации на малкия бизнес, етапите на развитието му в България и прави опит да изведе неговите предимства и недостатъци. Анализирайки вижданията на различни автори, докторантката прави недотам успешен опит за извеждане на обобщена дефиниция на малкия бизнес. Според нея малкият бизнес е „независимо управляван и задължително регистриран, според законите на съответната страна и

съответства на количествени и качествени критерии за определяне категорията на предприятието“ (с.22). Като цяло т.1.2. „Предимства и ограничения на малкия бизнес“ е хаотична, а авторът е трябвало по-внимателно да борави с терминологията. Разбира се, тези забележки хвърлят сянка върху, но не омаловажават постигнатото от автора в глава първа на дисертационния труд. Докторант Боряна Георгиева демонстрира литературна осведоменост и теоретична подготовка, аналитични умения, опити, макар и плахи, за критичен анализ на различните теоретични постановки, за изразяване на собствена позиция. Във **втора** глава авторът разглежда ролята на малкия бизнес за развитие на селските райони в Р. България. Направена е подробна характеристика на селските райони, разгледани са подходите за райониране, основните характеристики на икономическия район, видовете икономически райони, основните различия между селскостопански и селски райони. Акцентът е поставен върху селските райони като важна част от административното райониране, като са изяснени основните подходи за тяхното дефиниране – пространствен, териториален и социално-конструктивен. Авторът използва две групи критерии за класифициране на селските райони – общи критерии и критерии, отразяващи проблемите в селските райони. Основните проблеми в развитието на селските райони са групирани на икономически, социални, структурни, както и на проблеми, свързани с урбанизацията. Централно място в тази част на дисертационния труд заема т.2.3. „Роля на малкия бизнес за съживяване на селските райони“. Направеният комплексен анализ на състоянието на селските райони позволява да се изгради стратегическата рамка, която да подпомогне регионалното развитие с цел постигане на балансиране и устойчивост, както и преодоляване на бариерите пред малкия бизнес у нас. В края на втора глава авторът обобщава, че ролята на малкия бизнес е ключова за аграрния сектор и неговата подкрепа, с цел намаляване на различията между селските и градските райони, е важна, особено в райони със слаба заетост и ниска концентрация на предприятия. Глава **трета** има методологичен и оценъчен характер. Въз основа на разработения за целите на изследването методически инструментариум, авторът

прави обстойна оценка на въздействието на социално-икономическото развитие на България върху малкия бизнес в селските райони. Развитието на последните е анализирано чрез използване на четири групи показатели – икономически, социални, екологични и институционални. Анализът показва, че ниската раждаемост, недостигът на квалифициран персонал, застаряващото население, миграцията и продължителната безработица се отразяват негативно на развитието на малкия бизнес в селските райони. В тази част на дисертационния труд е направена оценка и на основните фактори, влияещи върху конкурентната способност на малкия бизнес.

В **заклучението** на дисертационния труд авторът прави обобщение на постигнатите резултати, които, според него, потвърждават основната изследователска теза. Наистина, малкият бизнес е важен фактор за социално-икономическото укрепване на селските райони в България, но самите доказателства, открити в дисертационния труд, не са достатъчно убедителни.

При разработването на дисертационния труд авторът е спазил правилата на научната етика. Литературните източници са добросъвестно ползвани и коректно цитирани.

Заедно с дисертационния труд докторантката е представила, според изискванията, и **автореферат**. Той е разработен съгласно обичайната практика, синтезирано и достоверно отразява постиженията на дисертационния труд. Авторефератът допълнително съдържа: справка за приносите в дисертационния труд; списък на публикациите, свързани с темата на дисертационния труд; декларация за оригиналност и достоверност.

Списъкът на публикациите по темата на дисертационния труд, представен от докторант Боряна Георгиева, съдържа участие в колективна монография, една статия и три научни доклада. С това тя напълно **отговаря на минималните национални изисквания** според ППЗРАСРБ. Публикациите са свързани с темата на дисертационния труд и отразяват отделни важни аспекти от работата върху нея. Представянето на отделни части от дисертационния труд на различни форуми у нас

допринася за тяхното разпространение сред академичната общност и заинтересованите специалисти от практиката.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд на докторант Боряна Георгиева без съмнение е оригинална научна разработка по един актуален и значим за развитието на малкия бизнес в селските райони проблем. В него могат да се открият редица приноси, имащи както чисто научни, така и научноприложни измерения. По-съществените от тях са:

√ Допълнено и обогатено е научното знание в областта на малкия бизнес.

√ Направен е исторически преглед на развитието на малкия бизнес и на административно-териториалното устройство на Р. България от 1879 г. до настоящия момент.

√ Приложен е адаптиран методически инструментариум при изследване развитието на малкия бизнес в селските райони.

√ Анализирано и оценено е въздействието на социално-икономическото развитие на България върху малкия бизнес в селските райони, както и влиянието на основните фактори върху конкурентната способност на малкия бизнес.

В предоставения ми списък с документи по процедурата е включена подписана от Боряна Георгиева декларация, в която тя ясно и категорично заявява, че дисертационният труд представлява оригинална разработка, а приложените към него документи са достоверни. Един от тези документи е справка за приносите. Нямам основания за съмнения и приемам посочените по-горе приноси като лично дело на автора. Считаю, че постигнатите резултати от изследването могат да бъдат използвани при разработване на политики в областите на малкия бизнес и развитието на селските райони.

IV. Критични бележки, въпроси и коментари по дисертационния труд

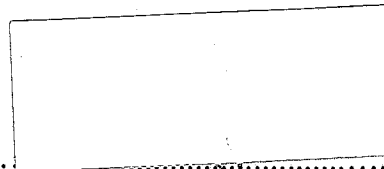
Според мен докторант Боряна Георгиева успешно се е справила с научноизследователска си задача и не е допуснала сериозни слабости в дисертационния труд (извън посочените по-горе в рецензията). Относно списъка на ползваната литература смятам, че би било правилно да се започне с произведенията на кирилица и след това – на латиница, а не обратно. Също така авторът би трябвало по-ясно и систематизирано да изведе както възможностите за развитие на малкия бизнес в селските райони, така и предизвикателствата (не проблемите, бариерите и т.н., а предизвикателствата!) пред тях. Нека тази забележка да се приеме от докторантката като въпрос, на който тя да отговори на публичната защита на своя иначе качествен дисертационен труд.

V. Обобщено заключение и становище

Представеният за рецензиране дисертационен труд на тема „Възможности и предизвикателства на малкия бизнес в селските райони“ е актуално и оригинално научно изследване, с постигнати резултати, представляващи интерес както за науката, така и за практиката. Той има завършен характер, с изпълнени цел и задачи и напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Всичко това ми дава достатъчни основания да заявя своя **положителен** вот и да предложа на уважаемите членове на научното жури да подкрепят присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Боряна Руменова Георгиева по професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Икономика и управление (аграрна икономика)“.

Свищов,
15.07.2020.

Рецензент...

(проф. д-р Л. Варамезов)